

Universitetet
i Stavanger

Hva er turistens holdninger til mørk turisme?

Bacheloroppgave i reiselivsledelse

Dorthe Vigrestad, kandidatnummer: 8107

Oppgavens omfang: 20 studiepoeng

Norsk Hotellhøgskole

Mai 2023

Antall ord: 8447

I Forord

Denne bachelor oppgaven skriver jeg som en avslutning på studielinjen reiselivsledelse. Etter tre år med forskjellige fag og temaer har et fag satt størst preg på meg. Dette faget er responsible tourism and ethics. Her var det jeg oppdaget mørk turisme som er det jeg skal ta for meg i denne bacheloren. Jeg vil og takke min veileder Åsa Grahn for hjelp og gode råd gjennom skrivingen av denne oppgaven. En også spesiell takk til min familie og venner med all støtte gjennom dette arbeidet.

II Sammendrag

Min problemstilling for denne bacheloroppgaven er hva er turistenes holdning til mørk turisme. I denne litteraturstudien prøver jeg da å finne et svar på hva turister sine holdninger til mørk turisme er. Jeg ser om det er noen felles nevnerer eller likheter på tvers gjennom artiklene og sammenligner disse. Jeg analyserer flere tekster for å komme fram til et svar. Metoden jeg har valgt å bruke er litteratursøk så derfor har jeg og tatt flere tekster å analysere. Resultatet jeg kom frem til var at holdningene til at turister oppsøker mørk turisme steder er mange, men og varierte. Det er både for å lære mer om stedet og ulykken, men og det å kunne utvikle seg som et individ med å reise til slike steder. At turistene da kan ha en form for åpenbaring og selvrealisering. Turistene reiser ikke nødvendigvis heller ikke bare på grunn av å lære eller å utvikle seg selv som individ, men kan også være som en fritidsaktivitet. En annen faktor som kan ha noe å si for holdningene til turistene er hvorvidt de har en tilknytning til stedet, enten om det er dem selv eller noen bekjente. Dette kan da påvirke deres motivasjon for å reise til et slikt sted. Turistene kan da sies etter denne analysen og ha en positiv holdning til mørk turisme i forhold til å kunne utvikle seg selv og å lære noe.

Innholdsfortegnelse

I Forord.....	2
II Sammendrag.....	3
1.0 Tabeller og figurer.....	5
2.0 Innledning.....	5
3.0 Litteratur.....	6
3.1 Motivasjon og holdning.....	6
3.2 Turisten.....	15
3.3 Ærefrykt.....	21
4.0 Metode.....	28
4.1 Prisma.....	28
4.2 Oversiktstabell.....	29
5.0 Resultat.....	30
6.0 Diskusjon og konklusjon.....	30
7.0 Litteraturliste.....	32

1.0 Tabeller og figurer

Tabell nummer	Tabellens navn	Sidetall
1	Prisma	28
2	Oversiktstabell med søkeord	29

Figur	Figurens navn	Sidetall
1	Maslows behovspyramide	12
2	TPB modell	13

2.0 Innledning

Som en innledning til bacheloren min om mørk turisme vil jeg også nevne hvordan jeg ser på mørk turisme. Jeg hadde aldri hørt om mørk turisme før jeg tok faget responsible tourism and ethics. Så klart har jeg sett og lagt merke til folk som reiser til slike steder som betegnes som mørk turisme som for eksempel Auschwitz og katakombene i Paris. For det om så har jeg aldri tenkt noe over det, og heller ikke visst det var en egen form for turisme.

Dersom vi skal ha en generell definisjon for hva mørk turisme er så sier wikipedia «Thanaturisme kanskje mer tilgjengelig kalt mørk turisme eller i en variant som sorgturisme, er blitt forstått som en turisme der reisemål er historiske steder tilknyttet særlig død og tragiske og/eller blodige hendelser.» (Wikipedia, 2021).

Etter min mening så vokser mørk turisme mer og mer. Du ser det mye rundt både med serier og forskjellige blogger. Ta for eksempel serien som er på Netflix som heter Dark tourist. Her er det en som reiser rundt og besøker steder som blir kalt mørk turisme. Det er også en egen

blogg som heter dark-tourism.com som legger ut mye forskjellig rundt dette temaet. Poenget her er at det finnes informasjon om det mange steder og slik kan og flere oppdage at mørk turisme er en egen greie.

Min problemstilling for dette temaet er hva er turistenes holdning til mørk turisme. Det jeg ønsker å oppnå her da er om det er en kobling eller felles meninger om hva turistene sine holdninger til mørk turisme er. Mørk turisme kan nok enda sies å være et kontroversielt tema siden det omhandler mye død og kan være personlig for noen. Jeg skal analysere forskjellige tekster hver for seg og så sammenligne og se om de til slutt kommer frem til et noenlunde likt svar.

Noe annet som også er verdt å nevne er at turistenes holdninger og deres motivasjon for å reise til slike steder som kan kalles mørk turisme går en del rundt hverandre. Denne oppgaven skal prøve å svare på hva turistene sine tanker og meninger er om mørk turisme. Derfor blir svaret en god blanding av både deres holdninger og deres motivasjon.

3.0 Litteratur

Teamet for denne bacheloroppgaven er som kjent hva turistenes holdninger til mørk turisme er altså Dark Tourism. I denne litteraturdelen skal jeg analysere flere tekster og artikler og ta med deler av disse som jeg føler er relevant til mitt tema. Jeg har analysert åtte forskjellige artikler og tatt utdrag av det jeg føler er relevant i fra hver av tekstene.

3.1 Motivasjon og holdning

Noe som også er en viktig del av mørk turisme, er turistenes motivasjon for å reise og motivasjonsteorier. Du kan skille mellom indre og ytre motivasjon for å gjøre noe. En indre motivasjon for å gjøre noe er hvorvidt du har lyst til å gjøre noe selv. Dette er en motivasjon som du selv har. Mens ytre motivasjon kommer utenfra, altså at du motiveres av for eksempel

ekstra bonus ved julen. Det å besøke steder som kan kalles for mørk turisme vil nok jeg si er en indre motivasjon. At de da reiser dit for det er noe de vil oppleve og besøke selv.

«...it was found that motivations of tourists could be diverse and there is little evidence that morbid curiosity and voyeur-ism is an important reason for visiting dark tourism sites (Dunkley, Morgan, & Westwood, 2007; Seaton & Lennon, 2004; Sharpley & Stone, 2009; Stone, 2005, 2006).” (Sharma, 2020, s. 4)

Noe annet som er viktig med tanke på motivasjon er turistens motivasjon for å reise. Hvorfor vil de reise dit og hva kan bakgrunnen være for reisen? Grunnen folk har til å reise til ulike mørk turisme steder kan være forskjellige som for å lære mer om hva som skjedde, vise sympati eller bare nysgjerrighet. I den ene artikkelen skrives det «While the tourist motivations to visit sites of a sensitive nature may be diverse, dark tourism remains a morally relevant issue that involves a questioning of moral judgement (Rojek, 1997; Stone, 2009).» (Sharma, 2020, s. 2) Det er altså da forskjellige grunner til å reise slike plasser, men det stilles og da et moralsk spørsmål ved dette. Jeg mener også i dette tilfelle at ikke bare stilles det et moralsk spørsmål til den som reiser dit, men og et etisk et. Er det etisk og reise slike plasser og hvordan er moralen til de ulike personene som reiser dit? Etikk og moral delen kan vi og gå innpå i sammenheng med mørk turisme, men det er ikke hovedpoenget vårt i denne oppgaven.

Etikk og moral kommer ofte igjen som et spørsmål ved mørk turisme, er dette etisk eller bør vi kanskje ikke besøke slike plasser. Jeg vil anta at det har en del og si hvordan du oppfører deg på disse plassene, om du viser respekt eller ikke. For eksempel er det et spørsmål hvorvidt det er etisk og i det hele tatt fotografere slike steder. Per dags dato er det jo og veldig populært og ta bilde når du er ute på tur og hva du opplever. Er det da derfor greit å ta bilde av slike steder bare for sosiale medier er så populært for tiden eller er det fortsatt uetisk?

“Scarles (2013), while explaining the ethics of the seemingly fleeting relationships between tourists and host communities that emerge during photographic encounters, states that photographing becomes a delicate balance— a series of compromises that often rely upon intuitive moral judgement, reasoning and reflective justification.” (Sharma, 2020, s. 3)

“Others (Biran et al., 2011; Dunkely et al., 2011) have found that visitors have a need to visit a place to validate that certain events really happened, and to make sure that events like this can be avoided in the future and this was also found in Westerbork.” (Isaac & Cakmak, 2014, s. 11)

Dette kan også bli en form for motivasjon for turister for å reise til et slikt sted. At de må sjekke for dem selv at dette faktisk har skjedd og at det er ekte. Det er nok ikke alle som føler det er nok å lese eller høre om det, men trenger å se det med sine egne øyne for å vite at det faktisk er sant.

“Dark leisure experiences located within dark tourism, which are often perceived as morally suspect and deviant, might be viewed as legitimate and healthy when the broader cultural condition of secular society is taken into account (Stone & Sharpley, 2013). On the other hand, scholars (e.g., Dale & Robinson, 2011; Lennon, 2010; Lennon & Foley, 2000) have raised concern about the moral representation, acceptability and propriety of dark tourism sites.» (Sharma, 2020, s. 4)

Her viser de da til hvor anstendig og hvorvidt det er akseptabelt og kan kalles sunt med slike mørk turisme steder.

Nedenfor kan du lese at det nevnes at slike opplevelser kan gjøre slik at du tenker over din egen moral og oppførsel. Dette synes jeg virker interessant, altså at et mørk turisme sted skal få deg til å tenke over hvordan du selv som person er.

“Studies on tourist experience revealed that visiting dark tourism sites allows one to reflect on their own morality and behavior (Lisle, 2004; Stone, 2009).” (Sharma, 2020, s. 4 og 5)

Det å reise til et sted som kan kalles for mørk turisme blir og da en måte å kunne reflektere over seg selv og sin egen oppførsel.

I teksten nedenfor nevnes flere grunner og motivasjonsgrunnlag turister kan ha for å reise til steder som blir kalt mørk turisme. Dette følte jeg var viktig og ta med da på tvers av flere tekster og av flere forfattere nevnes forskjellige grunner til å reise til slike steder.

«As such, in addition to the fascination and interest in death [5,18,31], the visit to this type of site is also motivated by personal, cultural, and psychological reasons [24]. Educational experience, the desire to learn and understand past events, and historical interest have been mentioned [19,26,32–34], as well as self-discovery [32], identity [26], memory, remembrance, celebration, nostalgia, empathy, contemplation, and homage [16,32,34], curiosity [32–35], the search for novelty, authenticity, and adventure [1,34], leisure [26], convenience when visiting other places [33], and also status, prestige, affirmation, and recognition that these visits provide [36]. To a lesser extent, the literature also mentions religious and pilgrimage reasons, feelings of guilt, search for social responsibility, or heritage experience.» (Magano, 2023, s. 2)

Det snakkes som nevnt mye om grunner til hvorfor de reiser dit og hva motivasjonen til turisten kan være. Dette føler jeg også har mye å si i forhold til hva turistene sine holdninger til mørk turisme er. Holdningene og meningene til turisten har også med hva de tenker og har lyst til som da igjen viser til motivasjonen de har for å reise til slike steder.

Vi kan se nedenfor at det er varierte grunner til hvorfor turister vil reise til mørk turisme steder. «Ashworth [35] and Ashworth and Hartmann [8] suggested three main reasons for

visiting dark sites: curiosity about the un-usual, attraction to horror, and a desire for empathy or identification with the victims of atrocity.» (Magano, 2023, s. 12)

«Sharpley and Stone [1] identified five factors that ensure the effectiveness of heritage sites (the nature of the cruelty perpetrated; the nature of the victims; the nature of the perpetrators; the high-profile visibility of the original event; and the survival of the record), by ensuring emotional impact.» (Magano, 2023, s. 15)

Her har da Sharpley og Stone funnet fem faktorer som skal sikre effektiviteten av slike steder. Det første jeg tenkte da jeg leste dette var om du passer på disse fem faktorene, er det da greit med mørk turisme steder? Er da det mer etisk så lenge du passer på at disse er til stede? Dette er jo selvfølgelig ikke noe fasit da disse er noe de har kommet frem til, men det er fortsatt et interessant funn.

«For instance, sites of atrocities and death can be captured as a place for remembrance, for mourning, for a spiritual experience, as a demonstration of national identity, educational experiences, or merely a random visit (Austin, 2002; Logan & Reeves, 2009; Slade, 2003). » (Isaac & Cakmak, 2014, s. 4) «They argue that it is the perception of the site as dark (rather than a site's attributes per se), which determines whether tourists are motivated to visit and the nature of their motivation. » (Isaac & Cakmak, 2014, s. 4)

Begge utdragene her viser til at motivasjonen og grunnene turister har for å reise kan være flere. Hvordan de oppfatter stedet kan også ha en del å si for hva motivasjonen deres er.

I en annen artikkel som jeg analyserte syntes jeg også det var greit og ta med hva de synes er grunnen og motivasjonen til at turister reiser til slike steder. «Past studies examined motivations to visit dark tourism sites and suggested that travelers to dark tourism sites are mainly motivated by self-understanding, curiosity, conscience, exclusiveness, and the feeling

that visiting these places is a ‘must-see’ and ‘the thing to do’ (Isaac & Çakmak, 2014)».

(Abraham, 2022, s. 1)

Som du kan se så er ikke grunnene helt de samme som har blitt nevnt tidligere og dette er interessant. Altså at de viktigste grunnene de føler for å nevne endrer seg alt etter hvilken artikkel du leser. Her nevnes altså at å besøke slike steder er et ‘must-see’ og det som er populært og gjøre for tiden. At det å besøke et sted som kan kalles for mørk turisme kan bli betegnet som en trend. Dette synes jeg er interessant for det viser at grunnene for å reise til slike steder er så mange og utfra hvilken tekst du leser så kan du får forskjellige oppfatninger.

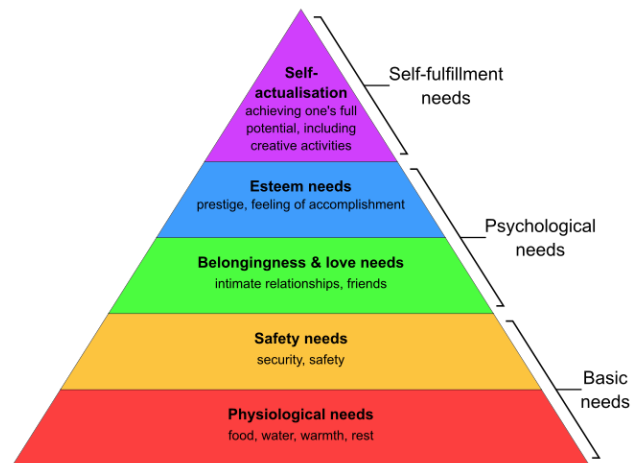
«The findings show that people visit Westerbork mainly for ‘self-understanding’, ‘curiosity’, ‘conscience’, a ‘must see’ this place and ‘exclusiveness’.» (Isaac & Cakmak, 2014, s. 1)

«Poria, Butler, and Airey (2003) have noted that motivation is a key issue in discussing types of tourism.» (Isaac & Cakmak, 2014, s. 2)

Motivasjonen for å i det hele tatt å reise et sted har blitt anerkjent som svært viktig når vi snakker om forskjellige typer turisme. Det dukker også opp en del av de samme grunnene i de forskjellige artiklene jeg har analysert, men og fortsatt noen nye.

«Past research suggests several motivations for dark tourism such as the desire to gain closer experience of a historical event and initiate a process of existential and self-reflection (Stone & Sharpley, 2008), educational reasons (Dunkley et al., 2011), recreation (Braithwaite & Leiper, 2010), and curiosity to visit a place with unique historical characteristics (Dimitrovski et al., 2017).» (Abraham, 2022, s. 2)

Her kommer Maslows behovspyramide inn da det nevnes som en grunn til å reise er selvreflektering og selvrealisering. Dette er det øverste punktet i Maslows sin pyramide. Det skal da være som en åpenbaring eller å oppnå sitt fulle potensiale. Gitt at dette er en grunn for å reise til steder som kan kalles mørk turisme så kan noen turister da føle at hvis en reiser en slik plass kan man da få en åpenbaring om seg selv eller livet. Dette kan nok og da få en til å sette livet og andre ting i perspektiv.

Figur 1: Maslows behovspyramide, hentet fra: https://simple.wikipedia.org/wiki/Maslow%27s_hierarchy_of_needs

«As Çakar (2018) suggested, tourists can gain a deeper understanding of the back history through the objects of dark sites, which further develops their identity.» (Wang, 2021, s. 5)

Ovenfor nevner de altså at hvis det er gjenstander der det har skjedd noe makabert så kan dette hjelpe turistene til å få en dypere forståelse ovenfor det som har skjedd. Som igjen kan utvikle deres identitet. Her er vi da tilbake igjen på det med at turistene kan få en viss åpenbaring og kan utvikle seg selv som menneske hvis de reiser til slike steder.

«...while tourists' emotional experiences in dark tourism are not monotonous; the fluctuation of emotions such as fear, sadness, shock, and gratitude can provide an extraordinary spiritual experience to visitors (Nawijn & Fricke, 2015; Powell et al., 2012).» (Wang, 2021, s. 10)

Da er vi inne på en spirituell opplevelse for turistene ved dette stedet. Altså at det kan skape en helt unik opplevelse selv om de opplever forskjellige følelser.

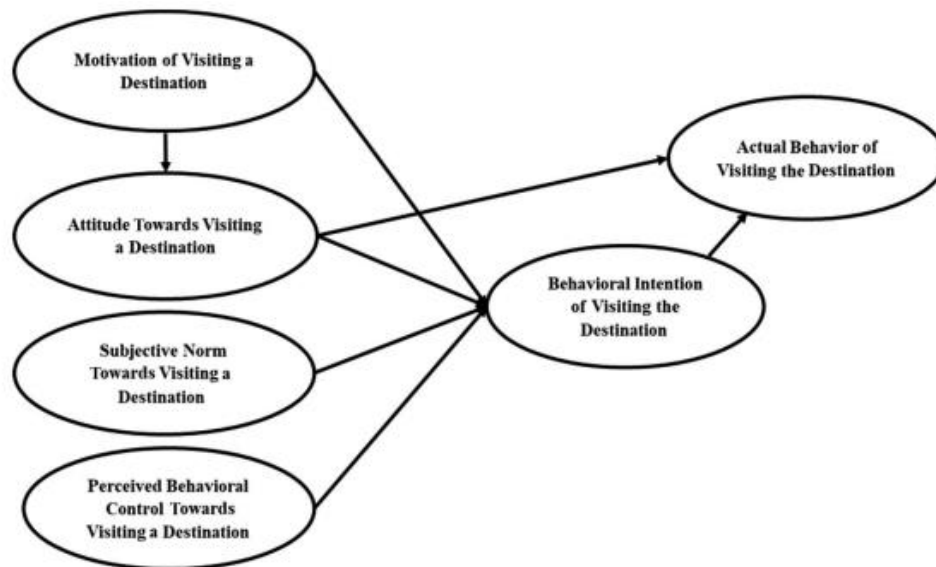

Figure 1. Hsu and Huang (2012) extended TPB model

Figur 2: TPB model av Hsu og Huang (2012). Fra: The impact of attitudes, motivational factors, and emotions on the image of a dark tourism site and the desire of the victims' descendants to visit it. (Abraham, 2022, s. 4)

Tpb modellen synes jeg var interessant og passet godt inn i tema om turistenes holdninger til mørk turisme. Tpb vil si theory of planned behaviour. Hsu og Huang har da lagt sin egen forståelse av denne modellen i henhold til mørk turisme.

«Hsu and Huang's (2012) extended TPB model for tourists proposes that the knowledge of the destination and familiarity with it are but two factors influencing tourists' attitude towards visiting the destination.» (Abraham, 2022, s. 4)

«According to the extended TPB model proposed by Hsu and Huang (2012), individuals' behavioral intentions to visit a destination is determined by their perceived behavioral control. Perceived behavioral control has been previously defined by Ajzen (1991) as individuals' perception of the ease or difficulty of performing their behavior of interest (e.g. tourists' perceptions of their ability to visit a destination). Tourists' perceived behavioral control can be affected by several attributes, including opportunity, availability of resources, language,

distance, cost, familiarity, safety, government policies, and action control (Han et al., 2019).»
(Abraham, 2022, s. 6)

Det vil si at den individuelle personen sin oppførsel og deres intensjoner til å besøke en destinasjon blir da bestemt av hvordan de har kontroll over oppførselen sin og deres oppfatninger. Dette er jo og noes om kan styre de som reiser til steder som kan bli kalt mørk turisme da deres oppførsel og intensjoner for å reise er en viktig faktor.

«In addition, dark tourists' motives will certainly vary according to intensities of meanings for various individuals within different social networks.» (Stone & Sharpley, 2008, s. 16)

Dette har vi også nevnt tidligere at motivasjonen og grunnene for at turister reiser kommer til å variere en del i forhold til hvor tett de er til hendelsen. Det kan være dem selv som er tett knyttet til hendelsen eller familie og venner. Noen turister har jo også ingen tilknytning til stedet de reiser til som kan bli kalt mørk turisme.

«The third strand of DTM considered here is that the main purpose of tourism is to satisfy tourists' psychological demands». (Yan, 2016, s. 3)

'DTM' som de nevner her er dark tourism motivation. Her kommer vi innpå Maslows behovspyramide igjen da det nevnes at motivasjonen for mørk turisme er for å tilfredsstille psykologiske krav. En begynner da å lure på hva som menes med et psykologisk krav. Om det er at en vil utfordre seg selv eller og gjøre noe man ikke har gjort før. Kanskje man vil finne ut av hva som kan tilfredsstille en turist psykologisk.

«Different motivations conduct tourist behaviour for visiting dark sites: for engaging with post-disaster places (this remains a motive still under-researched, Biran, A. et al., 2014), for curiosity (Foley, 2000), for heritage and history events (Smith, 1996), event validation, education (Hyde and Harman, 2011).» (Schneider, 2021, s. 4)

De forskjellige motivasjonene som turister kan ha for å reise et slikt sted kan altså påvirke turister sin oppførsel på slike steder. Er det bare for en fritidsaktivitet kan disse turistene oppføre seg annerledes enn turister som gjerne er der for å sørge tapet av noen de har tilknytning til.

«The theory of pull-push factors (psychological - cultural one) is important to be taken into consideration when we try to understand tourists travel motivation and decision (Biran, A. et al., 2014)» (Schneider, 2021, s. 4)

Pull og push faktorene er altså to forskjellige typer motivasjon. Pull faktoren er når du blir dratt eller tiltrukket til å reise til å gjøre noe, mens push faktoren er gjerne det som påvirker et individ til å reise eller gjøre noe. Dette kan være en viktig del til å forstå hvordan turistenes holdninger er og tankegangen deres.

«The first aspect is that Thanatourism is behavioural, which means that tourists and their different motivations to visit attractions, distinguish whether a site is dark or not, more than the specific site characteristics. The second aspect is that Thanatourism works on a 'continuum of intensity' (Seaton, 1996, p. 240), which involves two features. First, it is dependent on whether a visit has a single motivation or many, and second, whether the degree of the interest in death is more general or person-specific centred. From these aspects Seaton (unlike Lennon & Foley, 2000) argue that visitor motivations have a significant role in death and disaster tourism.» (Isaac & Cakmak, 2014, s. 4)

Her nevnes det forskjellige aspekter man kan tolke mørk turisme som. Dette synes jeg var interessant da man kan tolke mørk turisme på flere måter og forskjellige aspekter.

3.2 Turisten

«Also, Yan et al. [117] identified two types of dark tourists: the curious one that engages cognitively by learning about the issue and the emotional one that reacts emotionally to the “dark” space influence.» (Magano, 2023, s. 12)

Når jeg leste dette i artikkelen syntes jeg dette var interessant for jeg ikke har lest noe lignende som dette før. Dersom det da kan identifiseres to typer av mørk turist er jo og grunnene de har til å reise forskjellige. Det vil da si at holdningene til disse to mest sannsynlig også er annerledes.

«Especially noteworthy is that animosity is likely to have long-term effects on consumption behavior, lasting decades following the event (Abraham & Reitman, 2018), thus pointing to its retaliatory nature.» (Abraham, 2022, s. 4 og 5)

Her nevnes det da at fiendtlighet kommer mest sannsynlig til å ha konsekvente følger på forbrukeratferden. Dette tolker jeg som at dersom de lokale som bor ved et mørkt turisme sted er fiendtlige eller åpenlyst viser deres misnøye med dette kommer det til å påvirke turister. Det kan også bety at personer som er involvert eller nær i ulykken som har funnet sted er fiendtlige kan og ha en innvirkning på forbrukeratferden.

«Past research suggests that animosity is associated with travel behavior. In particular, studies point to a negative relationship between animosity, destination image, and travelers’ intentions to visit (Farmaki et al., 2019; Stepchenkova et al., 2020; Yu et al., 2020). For instance, a study conducted by Podoshen (2006) suggests that travelers who had relatives involved in the Holocaust were significantly less likely to visit Germany for leisure than those who did not. This finding is supported by more recent research suggesting that Jewish travelers are unwilling to travel either to Poland or Germany due to their roles in the Holocaust (Podoshen & Hunt, 2009).» (Abraham, 2022, s. 5)

Her vises det og til hvor annerledes det er for de som har vært eller kjenner noen har tilknytning til disse stedene. Det er altså en helt annen holdning og tankegang til en turist som ikke har noe tilknytning til disse stedene i forhold til noen som har det. Holdningene til turistene tror jeg har mye å si med hva de selv mener og tenker om å reise til slike steder. Er det slik at de som har noen kjente som har tilknytning til slike steder ikke vil reise der selv? Er det bare turister uten tilknytning til slike steder som reiser? Dette begynner jeg å tenke på da jeg leser det.

Den ene artikkelen her går mer i dybden på det man ikke vet om mørk turisme. De snakker om et hull i historien om det og prøver og analysere mer om det. Under skriver de at det enda er uklart hva som driver mørk turisme. Er det folk som ønsker flere reisemål og plasser som dette eller er det noe annet som skaper denne interessen. Det å forstå hvordan og hvorfor mørk turisme har blitt en greie kan nok også hjelpe med å vite hva trekken er for turister.

«More specifically, it remains unclear whether dark tourism is demand or supply driven or, more generally, the manifestation of what has been referred to as a (post)modern propensity for ‘mourning sickness’ (West 2004) or what has been termed ‘grief tourism’ (O’Neill 2002).» (Stone & Sharpley, 2008, s. 2)

«In other words, despite the variety of perspectives on dark tourism in the literature, the question of why tourists seek out such dark sites has attracted limited attention.» (Stone & Sharpley, 2008, s. 6)

Selv om det er flere forskjellige perspektiver på mørk turisme og mange artikler om det så får det fortsatt mye oppmerksomhet. Mange er interessert i å vite mer og å finne et mer konkret svar på hvorfor det har blitt så populært også hva holdningene mot det er.

«Similarly, dark tourism products are consumed through an interactive process between tourists and a site (Biran, Poria, & Oren, 2011; Podoshen, 2013), and they highlight the more

symbolic meanings of location. For instance, some related studies have indicated that dark tourism sites are also communicative moral spaces constructed by contemporary society (Cheal & Griffin, 2013; Sharpley, 2009) with moral meaning (e.g., sympathy for victims).» (Yan, 2016, s. 3)

Det som nevnes ovenfor kan også gå innom det som ble nevnt tidligere om den fellesskapsfølelsen for stedet. At ulykken er anerkjent og det blir mer som et minne for de involverte, et mer symbolsk sted med moralsk mening.

«Consequently, we can confirm that the tourist experience and tourists' ERs are important to understand the conception of dark tourism. » (Yan, 2016, s. 3)

Med ERs mener de 'emotional reactions'. I denne artikkelen bekrefter de altså at turist opplevelsen og deres følelser rundt det er viktig for å forstå mørk turisme. Dette virker interessant da det ikke har blitt nevnt noe slik i de andre artiklene. I de andre artiklene er det flere grunner og forskjellige ting som spiller inn for å forstå mørk turisme, men også da hvordan turister opplever det.

«For example, Seaton and Lennon (2004) show that dark travel involves engaging in feelings of 'schadenfreude', which involves engaging in emotional experiences. The feeling of 'schadenfreude' considered here means that tourists sense that they are lucky not to encounter atrocity, disaster or misfortune. » (Yan, 2016, s. 4)

Det snakkes her om 'schadenfreude' altså skadefryd. Altså at turister opplever en glede over at det ikke skjedde med dem. Det inngår altså da i mørk turisme at en gjerne kan føle på skadefryd. De fleste er nok glad for at det ikke skjedde noe fælt med dem, men når en reiser til slike steder går det kanskje enda mer opp for personen. Som nevnt tidligere at det kan være som en åpenbaring for turistene.

«Taking a slightly different perspective in later research on the Buchenwald concentration camp, the authors find that if tourists have no personal connection to a site, they frequently tend to treat their visit as a leisure activity (Beech, 2000; Biran et al., 2011). » (Yan, 2016, s. 4)

Det som blir nevnt ovenfor går en del i hva slags holdninger turister har. Som vi også har snakket om kan tilknytningen til stedet være en faktor til hvordan du opplever det. De sier da at hvis du ikke har noe særlig tilknytning til stedet blir det mer bare som en fritidsaktivitet. Dette kan høres noe ufølsomt ut med tanke på at mørk turisme steder er ofte steder der det har skjedd store tragedier. Mange mennesker kan også ha tilknytning til slike steder, om det er dem selv eller noen andre bekjente.

«Nevertheless, tourists' perceptions about an event mainly reflect how much knowledge that is provided by interpretation at the sites. Yuill (2003) reveals that an educational experience reflects the meaning of sites and conveys the government's (managers') messages (e.g., patriotism or collectivism) to tourists. » (Yan, 2016, s. 5 og 6)

Dette viser til at informasjonen som blir gitt på slike steder er den tolkningen som turistene får. Altså at det er denne versjonen og historien de får om ulykken som stedet selv har valgt.

«The findings from this study showed that the ME was often emphasized as a principal reason for engaging in dark tourism. » (Yan, 2016, s. 10)

I denne artikkelen har de gjennomført et spørreskjema som omhandler jordskjelvet i Kina. Der fant de ut at hovedårsaken til å engasjere seg i mørk turisme er ME, (motivation of educational program) altså på grunn av å lære.

«This result supports Slade's (2003) argument that those who engage in dark (disaster) tourism are not necessarily thanatourists (or dark tourists). » (Yan, 2016, s.11)

Dette har også blitt nevnt i noen av de andre artiklene at selv om turistene deltar i mørk turisme så er de ikke nødvendigvis mørke turister.

«Some scholars find that the group that closely relates to a site does not treat their visit as a leisure activity (Beech, 2000; Biran et al., 2011) » (Yan, 2016, s. 12)

Det er altså annerledes for de som reiser med tilknytning til stedet i forhold til de som ikke har det. Noen turister reiser til slike steder som en fritidsaktivitet mens for de som har tilknytning til stedet reiser gjerne dit for mer personlige grunner, hvis de i det hele tatt reiser til det stedet.

«Knowing precisely why people visit dark tourism sites and places can help develop tourism products, implement marketing strategies to attract tourists and raise awareness of the importance of this type of tourism for the country heritage. » (Schneider, 2021, s. 3)

Det å lære enda mer hvorfor folk reiser til steder som er mørk turisme attraksjoner kan være til hjelp for videre utvikling av turisme produkter og reiser.

«Dark Experience refers to visiting destinations related to death, suffering, satisfying personal curiosity, fascination with abnormal and bizarre events, and reconnecting to the past's dark events. » (Schneider, 2021, s. 4)

Ovenfor kaller de det å besøke et sted som er en destinasjon for mørk turisme dark experience. Det er altså en mørk opplevelse det å reise til et slik sted der en sånn ulykke har skjedd.

«Engaging Entertainment refers to entertainment value, emotional connection to the location they visit to try something new and something out of the ordinary. Unique Learning Experience focuses on learning, increasing knowledge, and experiencing a part of cultural heritage, history. Casual Interest refers to the individual's opportunity to have an enjoyable time with family/friends, personal safety, natural scenery. Emotional Recreation refers to the

chance to meet people with similar interests and to be emotionally refreshed. » (Schneider, 2021, s. 4)

De har funnet fire forskjellige betegnelser for å beskrive grunnene til at turister reiser til slike steder. Det er nok mer generelle grunner for å reise som har blitt beskrevet, men det kan og passe innenfor mørk turisme da det med å lære mer om stedet er en stor del av dette.

«The second significant result is that the Unique Learning Experience construct has a substantial and positive effect on Attitude. This means that respondents are travelling for educational purposes. » (Schneider, 2021, s. 10)

Et resultat de fant i undersøkelsen deres om holdninger til mørk turisme var det at de fleste reiste for å lære mer. Som jeg nevnte rett ovenfor her er det å lære en stor del av det at turister reiser til slike steder.

3.3 Ærefrykt

“...the study finds that dark tourist destinations can arouse awe in tourists and that the experience of authenticity is one of the antecedents of this emotion.” (Wang, 2021, s. 1)

‘Awe’ vil da si at det skaper en ærefrykt hos turistene som reiser slike steder. Dette kommer også da med at turistene føler at stedet er autentisk.

«Moreover, it indicates that the deeper the authentic experience of tourists, the stronger the national identity and revisit intention in the context of dark tourism. » (Wang, 2021, s. 1)

Autentisitet virker også som en viktig del av mørk turisme. Det å få høre den ekte historien og følelsen av at dette faktisk har skjedd på ekte.

«Different emotions lead to different tendencies and behaviours, and therefore, it is necessary to study the appraisals and consequences of narrow, specific emotions (Nawijn & Biran, 2019; Nawijn et al., 2015). » (Wang, 2021, s. 2)

Følelser til turistene kommer også inn i bilde og er og en del av mørk turisme. Hva de føler og tenker, samt holdningene deres.

«In Bigley et al.'s (2010) study of the Korean Demilitarized Zone and Miles (2014) study of the battlefields in the UK, they both observed that dark sites can bring a sense of awe to tourists. » (Wang, 2021, s. 2)

«A feeling of awe may be instilled in the tourists when visiting dark tourism sites, slowing down, reflecting, and imagining the pain people must have endured in places that are associated with death, suffering, tragedy, and atrocity (Schneider, 2009). » (Wang, 2021, s. 2)

Autentisitet kommer også inn her sammen med ærefrykt. Du kan gjerne si at i henhold til mørk turisme kan disse to gå hand i hand.

«...the emotion of awe in dark tourism has seldom attracted scholarly attention. » (Wang, 2021, s. 2)

Altså at følelsen om ærefrykt har sjelden tiltrukket seg vitenskapelig oppmerksomhet slik som den kan ha gjort med mørk turisme.

«The results of this research may contribute to understanding the emotional experience of dark tourism, as well as offer implications for the management of dark tourism destinations. » (Wang, 2021, s. 2)

«On the other hand, from the perspective of overall emotional experience, tourists experience complex emotions when visiting a dark site, including negative emotions such as fear, anger, and sadness, as well as positive emotions like relief and pleasure (Nawijn & Fricke, 2015). » (Wang, 2021, s. 2 og 3)

Disse følelsesmessige opplevelsene som turistene har hatt sier da disse at passer med det som kan bli beskrevet som en 'awe' opplevelse. Det nevnes også ovenfor at turistene opplever komplekse og gjerne avanserte følelser på slike mørk turisme steder.

«A more illuminating example of the emotion of awe in dark tourism is shown in Miles' study (2014), which found that some visitors used the word 'awesome' when they were asked to use a single word to describe the emotion they experienced at battlefield sites, while other emotional descriptions used by tourists, such as 'emotive', 'amazing', or 'breath-taking' were similar or even identical to the three main word-groups that Coghlan et al. (2012) defined when they analysed the framework of awe in tourism via grounded theory. » (Wang, 2021, s. 3)

Da jeg leste dette reagerte jeg ganske kjapt da jeg så at de hadde funnet i en annen studie at noen hadde beskrevet det som rått å besøke et mørk turisme sted. Selv om det nevnes at det var noen besøkende som brukte ordet rått så er det nok ikke slik at det er sånn mørk turisme blir beskrevet oftest. Dette var også et interessant funn for denne studien da dette viser at turistenes meninger og holdninger er så varierte.

«In the process of visiting dark tourism destinations, tourists' emotional experiences are diversified and fluctuant. » (Wang, 2021, s. 3)

Dette godkjenner igjen det vi har funnet ut.

«At the same time, the commodification of death and disaster has also added a new dimension to the discussion (Light, 2017), as tourists and residents are both sensitive to the presentation and interpretation of tragic and catastrophic events (Miles, 2002). » (Wang, 2021, s. 3)

Dette er også alle reaksjonene turistene kan ha og hvordan de reagerer på det. Turistene har forskjellige tolkninger og meninger om dette som da har skapt en helt ny dimensjon som kan diskuteres om mørk turisme.

«The types of authenticity that dark tourist destinations display tend to vary according to their level of darkness (Heuermann & Chhabra, 2014). » (Wang, 2021, s. 3)

Det kan da variere hvor autentisk stedet er da det kommer an på hvor ‘mørkt’ det er. Ved ‘mørkt’ så snakker vi gjerne om alvorlighetsgrad og hvor makabert og fælt det var. Man kan gjerne si at Auschwitz er mer mørk og autentisk enn en kirkegård.

«When tourists are immersed in a connection with such past events, they gain experiences that differ from their daily lives, which, in turn, can induce a state of being and encourage them to learn more about themselves (Wang, 1999; Zatori et al., 2018).» (Wang, 2021, s. 3)

Dette har vi også funnet i noen av de andre artiklene vi har analysert at det å besøke steder som defineres som mørk turisme kan gjøre at en lærer mer om seg selv.

«This study corroborated that dark tourism, like nature-based tourism, can arouse awe in tourists. » (Wang, 2021, s. 9)

‘Awe’ bruker de da her som en slags opplevelse/følelse turister kan oppleve når de besøker mørk turisme steder. De har funnet ut at i likhet med at det kan oppvekkes ærefrykt hos turister i naturbasert turisme kan det også det i mørk turisme.

«Finally, this study revealed the significant role of authenticity the dark tourism since it has a positive impact both on national identity and revisit intention. » (Wang, 2021, s. 11)

I studien som ble gjennomført i artikkelen ble det avslørt at autentisiteten av stedet kan ha en påvirkning. Altså at hvor realistisk dette er i forhold til det som skjedde og hvor ekte det føles kan ha en positiv innvirkning. Det kan hjelpe på både stedet der ulykken har hendt og også hjelpe til at turister kommer på besøk der mer enn en gang.

«...that is to say, in dark tourism, tourists still consistently pursue authentic experience, as they do in heritage tourism. » (Wang, 2021, s. 11)

Det er likt med mørk turisme som kulturarvturisme at turister oppsøker autentiske opplevelser. Dette viser da at det er en viktig del av denne industrien og ha autentiske opplevelser som får turister til å ville besøke det, og ikke minst komme tilbake igjen.

«The purpose of the development of dark tourism should not be to satisfy the voyeurism of some individuals or merely to serve as a bearer of historical memory but to evoke the empathy of tourists through education on historical or contemporary suffering and disaster.»

(Wang, 2021, s. 12)

Jeg tok med dette da det var en særlig spesielt setning å ta med i artikkelen. Et veldig bestemt utsagn om at det ikke skal handle om å tilfredsstille den enkelte, men å vekke en empati i turistene og at det skal være lærerikt med disse stedene.

«Hence, dark tourist destinations should use various means and technologies (such as virtual reality) to enhance tourists' perception of authenticity in the process of representation and interpretation, and then strengthen a specific emotional response, so as to achieve the purpose of influencing tourists' attitudes and behaviours. » (Wang, 2021, s. 12)

Ovenfor kommes det med tips og eksempler som kan bedre mørk turisme og gjøre opplevelsen enda mer autentisk og bedre.

«The findings also support the idea that dark tourism is socially constructed and not just fact – (see Jamal & Lelo, 2011, p. 40) there is no 'essence' of darkness that imbues visitors to a site. » (Isaac & Cakmak, 2014, s. 2)

Det er altså ikke bare det mørke med mørk turisme steder som får turister til å reise dit, det nevnes her at det heller er sosialt laget. At det da er samfunnet som har skapt mørk turisme.

«To conclude, two key points made by Seaton (2012) are that there is ‘too much emphasis on the conceptualisation of dark tourism and not enough on the individual visitor perspectives’ and that dark tourism ‘is not a single concept’. » (Isaac & Cakmak, 2014, s. 6)

Det er altså for mye fokus på selve konseptet mørk turisme istedenfor individets perspektiver og grunner for at de reiser.

«Particularly, visitors wanted to visit Westerbork with the hope that such a horrific occurrence may never happen again. They were also wondering about the place and wanted to see with their own eyes what had happened there in the past. They may believe that encountering ‘real’ evidence from the WWII and Holocaust would increase their sensibility about the past of Westerbork and happenings. » (Isaac & Cakmak, 2014, s. 7)

Westerbork er en tysk konsentrasjonsleir som har blitt en attraksjon for mørk turisme. I den ene artikkelen jeg fant gjorde de en undersøkelse på dette stedet. Her kommer det også igjen det med autentisitet og det med å ha ekte gjenstander fra hendelsen.

«Indeed, the findings reveal that interest in death is no reason for the visit. » (Isaac & Cakmak, 2014, s. 11)

Dette funnet er i fra den artikkelen som hadde en undersøkelse med Westerbork fra Nederland. Det er heller ikke den eneste gangen det har blitt nevnt at selv om det heter mørk turisme og omhandler mye død og makabre temaer så var ikke død en grunn for reisen.

«...who suggest (but without empirical data to support their views) that various motives to visit ‘dark’ sites extend beyond a fascination with death. » (Isaac & Cakmak, 2014, s. 11)

Dette er et av svarene vi også har kommet fram til i denne analysen da vi har funnet at motivasjonen og holdningene turister har for å reise strekker seg lenger enn bare fasinasjon med døden.

«In other words, visitors at dark tourism attractions or accurately, sites associated with death and suffering have various emotions and motivations for the visit, and therefore, by calling a site ‘dark tourism’, you are highlighting that the motives of visitors to this site is dark, which is not the case. » (Isaac & Cakmak, 2014, s. 11)

Noenlunde i likhet med utdraget ovenfor da det ikke nødvendig trenger og være en fasinasjon for døden og ei heller at en reiser for ‘mørke’ grunner.

«These findings support the concept of dark tourism as best defined by the motivation of the visitors, and not by the characteristics of the destination. This is in contrast to the ideas of Stone (2006), who argued that it is what had happened on the site itself that makes the distinction a dark site or not. » (Isaac & Cakmak, 2014, s. 12)

Motivasjonen og holdningene til turistene er derfor best definert for konseptet av mørk turisme. Det trenger ikke nødvendigvis ha noe med hva som skjedde på stedet.

«However, the findings of this study do not disprove Stone, they show that tourists to a dark site may not be dark or driven by dark motives, but in sense they support Stone, as people come to this site, because it is known as a dark site, in that, it is clearly related to the Holocaust. This discussion supports the idea that dark tourism is socially constructed. » (Isaac & Cakmak, 2014, s. 12)

«Some of those reasons are similar to general tourist motivations, and others to specifics related to the attraction of the specific site. » (Isaac & Cakmak, 2014, s. 13)

Her nevnes det altså at det er flere grunner til hva motivasjonen turister har for å reise til et mørk turisme sted. Noen av disse er også de samme som de generelle grunnene til å reise et sted.

«Another limitation of the study is that as in any research focusing on motivations, it could be claimed that fascination with death was not exposed, because people are reluctant to reveal or admit to ‘less socially acceptable’ (Ashworth, 2004, p. 96) motivations. » (Isaac & Cakmak, 2014, s. 13)

Dette er viktig å ta med da dette kan være grunnen for at ingen som deltok i undersøkelsen nevnte at de reiste for slike årsaker. At turister ikke nødvendigvis er helt ærlig eller gjerne ikke vil innrømme hvis de hadde reist for en slik grunn.

4.0 Metode

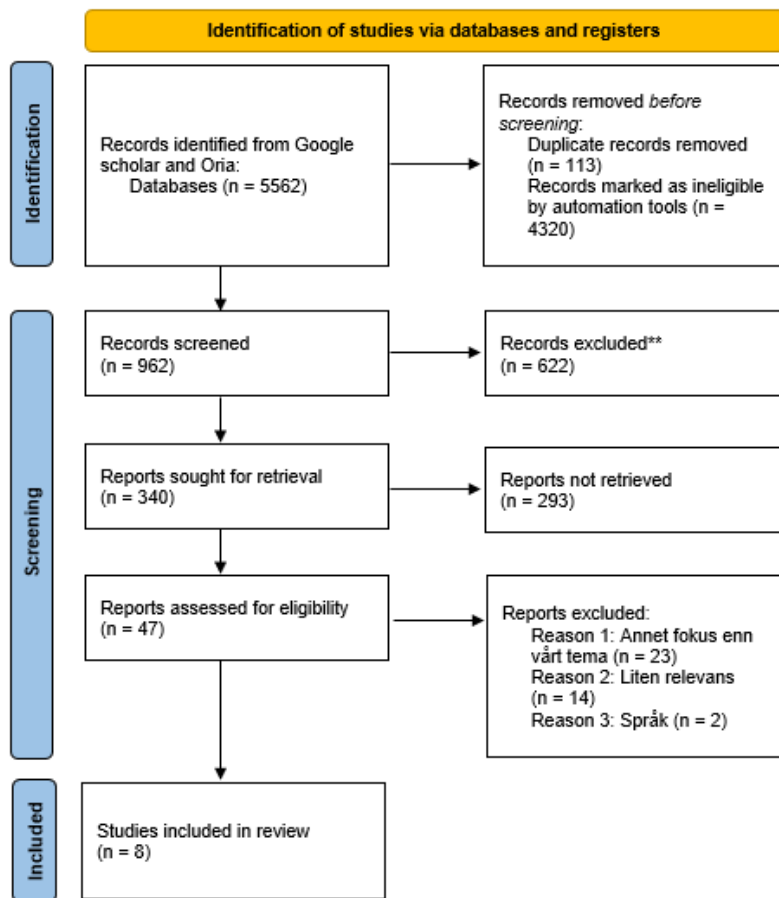
Min metode for denne bacheloren er en kvalitativ, spesifikt en litteratur analyse. Jeg har funnet flere forskjellige artikler og gjort en analyse av disse. Jeg analyserte de i forhold til hvordan de knyttet seg opp til temaet mitt og hva jeg selv tenkte om det de skrev. Grunnen for jeg valgte å gjøre litteratur analyse istedenfor en annen metode er for jeg følte denne passet best til temaet jeg valgte. Jeg vurderte å lage spørreskjema, men fant ut at det nok ble litt vanskelig med tanke på ikke alle er kjent med mørk turisme. Derfor siden temaet mitt ikke er kjent for alle følte jeg at litteratur analyse var det beste valget.

Jeg samlet inn data ved å gjøre forskjellige søk på google scholar og oria. Da fikk jeg opp masse forskjellige resultat og leste gjennom tittel og abstrakt for å se om de passet til det jeg var ute etter. Det var mange forskjellige resultater som kom opp, men jeg valgte ut ifra det som passet best inn med mitt tema og min problemstilling.

4.1 Prisma

Jeg har valgt å lage et felles prisma for alle søkeordene jeg har brukt. Dette blir da ganske mange treff som blir satt i et prisma, men jeg følte fortsatt det ble en god oversikt over alle

artiklene jeg fant. I prismaet nedenfor ser du hvor mange artikler som har blitt ekskludert og når i prosessen det skjedde.

4.2 Oversiktstabell

Søk nr	Søkestrategi	Treff	Relevant	Inkludert
Google scholar				
1	«Dark tourism» and «attitudes»	5290	n.a.	1
2	«Dark tourism» and «tourist attitudes»	98	12	2
3	«Dark tourism» and «tourists thoughts»	11	4	1

4	«Dark tourism» and «tourist perception»	177	3	0
Oria				
1	«Dark tourism» and «tourist attitudes»	4	3	2
2	«Dark tourism» and «attitudes»	42	15	2
TOTAL				8

5.0 Resultat

Mine hovedfunn i denne oppgaven vil jeg si er at turistenes holdninger til mørk turisme er å lære mer om seg selv, en åpenbaring av noe slag og å utvikle seg selv som individ. En annen viktig faktor var hvorvidt turistene reiste for å lære. De reiste for å lære mer om stedet og ulykken. Det var ikke nødvendigvis en spesifikk grunn for å reise heller, som for å lære eller å utvikle seg selv som individ. Noen reiste og til slike steder som en fritidsaktivitet. Et annet viktig funn var at selv om det kalles mørk turisme så er ikke grunnene for reisen nødvendigvis mørk, ei heller kan turistene kalles for 'mørke'. Mitt siste hovedfunn som og var interessant var at motivasjonen turistene hadde for å reise kunne og ha noe med tilknytningen deres til stedet. Dersom de hadde tilknytning til stedet selv eller om noen de kjente hadde det så kunne altså dette være en faktor for deres motivasjon.

6.0 Diskusjon og konklusjon

Vi starter konklusjonen her med å svare på problemstillingen til denne litteratur analysen som var, hva er turistenes holdning til mørk turisme. Turistenes holdning til mørk turisme er variert

og kommer til å variere individuelt. Noen av deres holdninger er at mørk turisme kan være lærerikt både for andre og seg selv. Det kan hjelpe å vise historien til stedet og vise støtte til de involverte. Det er og mye fokus på å utvikle seg selv som et individ og dette er en positiv holdning i forhold til mørk turisme. At mørk turisme da kan hjelpe med både selvrealisering og gjerne en åpenbaring for turistene. En annen interessant faktor i henhold til hva turister sine holdninger til mørk turisme er hvorvidt de har noen form for tilknytning til slike steder. Disse resultatene som vi har kommet fram til er viktige for verter for et sted eller en destinasjon som kalles mørk turisme. Den kan være med å hjelpe og utvikle denne typen turisme. Både er det ulike holdninger og motivasjoner til turister, men og informasjon som kan hjelpe mørk turisme å utvikle seg enda mer.

Det som har blitt skrevet om her er ikke nødvendigvis nytt enkeltvis, men all denne informasjonen samlet er nytt. All denne informasjonen i fra flere artikler samlet på et sted kan være nyttig på en måte som gjerne ikke har blitt vist i den enkelte artikkel. Selv om noen av artiklene gjerne sier noe imot hverandre så har vi her laget en felles konklusjon.

Konsekvensene av funnene i denne analysen for praktisk arbeid er at den kan hjelpe mørk turisme til å forstå mer hva turister tenker og motivasjonen deres. For videre undersøkelser innenfor dette område ville jeg forsket mer på selve den mørke delen ved turismen. Enda mer på hvorfor noen turister kan bli kalt mørke og et sted bli kalt mørk. Noe annet jeg også ville undersøkt mer er om turister sine holdninger varierer i fra år til år, og om det kan ha noe sammenheng med hvor lett det er å nå ut til folk med sosiale medier.

7.0 Litteraturliste

Abraham, V. Pizam, A. & Medeiros, M. (2022). The impact of attitudes, motivational factors, and emotions on the image of a dark tourism site and the desire of the victims' descendants to visit it. *Journal of Heritage Tourism*, 17:3, 264-282.

<https://doi.org/10.1080/1743873X.2021.1955892>

Isaac, K, R. Cakmak, E. (2014). Understanding visitor's motivation at sites of death and disaster: the case of former transit camp Westerbork, the Netherlands. *Current issues in Tourism*. 17:2, 164-179, <https://doi.org/10.1080/13683500.2013.776021>

Magano, J. Fraiz-Brea, J, A. Leite, Â. (2023). Dark tourism, the holocaust, and well-being: A systematic review. *Heliyon*. Volume 9 (issue 1).

<https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e13064>

Schneider, A. Anghel-Vlad, S. Negrut, L. Goje, G. Para, I. (2021). Tourists' motivations for visiting dark tourism sites. Case of Romania. *The Annals of the University of Oradea. Economic Sciences*, 1, 141-150. DOI:[10.47535/1991AUOES30\(1\)014](https://doi.org/10.47535/1991AUOES30(1)014)

Sharma, N. (2020). Dark tourism and moral disengagement in liminal spaces. *Tourism Geographies*, 22:2, 273-297. <https://doi.org/10.1080/14616688.2020.1713877>

Stone, P. Sharpley, R. (2008). Consuming dark tourism: A Thanatological Perspective. *Annals of Tourism Research*, Volume 35 (issue 2), 574-595.

<https://doi.org/10.1016/j.annals.2008.02.003>

Wang, E. Shen, C. Zheng, J. Wu, D. Cao, N. (2021). The antecedents and consequences of awe in dark tourism. *Current issues in Tourism*. 24:8, 1169-1183,

<https://doi.org/10.1080/13683500.2020.1782857>

Wikipedia. (2021, Mars). *Thanaturisme*. Hentet april 2023 fra

<https://no.wikipedia.org/wiki/Thanaturisme>

Yan, B.J., Zhang, J., Zhang, H.L., Lu, S.J., Guo, Y.R. (2015). Investigating the motivation-experience relationship in a dark tourism space: A case study of the Beichuan earthquake relics, China. *Tourism management*, Volume 53, 108-121.

<https://doi.org/10.1016/j.tourman.2015.09.014>